

Sakin Şehirler Hızlı Turistler ¹

Şerife Özgün ÇITAK
Uzman, Afyon Kocatepe Üniversitesi
sozguncitak@gmail.com

Öz

Yavaş yemek akımıyla başlayan yavaş hareketi, kentten medyaya modadan seyahate kadar birçok alanda karşımıza çıkmaktadır. Sakin şehirler "cittaslow" unvanı almaları beraber turizmde de atağa geçmişlerdir. Cittaslow "markası" ile bu sakin kentlerin tanınırlığı artmış, bu da bu kentleri turistler için birer cazibe merkezi haline getirmiştir. Ancak tanınırlıkla birlikte turist sayısının artması, bu kentleri "sakin"likten çıkarmaktadır. Bu şehirlerde daha çok günübirlik turistler ağırlanmaktadır. Sakin şehirlerdeki turistlerin genelinde geleneksel turistler gibi tüketmeye yönelik turizm anlayışı mevcuttur. Bu çalışmada, özellikle çevresel ve kültürel değerlerin korunması bu unsurların nasıl turist çekebileceğini ve yavaşlık unsurunun kitle turizminden uzaklaşarak sürdürülebilir turizm kavramına nasıl yaklaştıracağı önerilerle tartışılacaktır. Bu bağlamda 9 sakin şehire ziyaretler yapılmış ve oradaki kişilerde görüşülmüştür. Araştırmanın yöntemi katılımlı gözlem ve derinlemesine görüşmedir. Araştırma 113K624 nolu TÜBİTAK projesi çerçevesinde yapılmıştır. Türkiye'deki 9 sakin şehirde katılımlı gözlem yöntemiyle yaşanmış ve araştırma yapılmıştır. Bu araştırmayla sakin şehirlerdeki hızlı turizmin cittaslow markasıyla ilgisi ve sonuçları ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *sakin kent, yavaş hareketi, yavaş turizm.*

Slow Cities Fast Tourists

Abstract

Slow movement started with slow food, is prevalent in several areas from cities to media, from fashion to tourism today. Slow cities, after they receive the "Cittaslow" appellation lunged ahead in tourism. Recognition of these cities increased with the Cittaslow "brand," which in turn made these cities a center of attraction for tourists. However, with popularity came increasing number of tourists and these cities cease to be "slow." Mostly excursion tourists are visiting these cities. Tourists that visit Cittaslow usually have a mind set on consumption similar to conventional tourists. The objective of the present study is to discuss preservation of environmental and cultural values, how these factors could attract tourists and how the factor of slowness could be distanced from the mass tourism and could move closer to the concept of sustainable tourism with suggestions. Thus, 9 slow cities were visited and interviews were conducted with people in these cities. The method of the study is attended observation and in-depth interview. The study was conducted within the framework of TÜBİTAK project No 113K624. The author has experienced 9 slow cities in Turkey using attended observation method and conducted research. The study aimed to establish the relationship between the fast tourism in slow cities and the Cittaslow brand and the results of this relationship.

Keywords: *cittaslow, slow movement, slow tourism.*

¹ Bu çalışma 113K624 nolu TÜBİTAK projesi çerçevesinde yapılmıştır. II. Avrasya Uluslararası Turizm Kongresinde sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

Giriş

Yavaş hareketinin temel çıkış noktasını küreselleşme tezlerinden homojenleşmenin oluşturduğu söylenebilir. Küresel ekonomiyle kültür dünyanın her yerinde aynılaşmaktadır. Özellikle ulusötesi şirketlerin standartlaşmış hizmet politikaları farklılıkları ortadan kaldırarak aynılaşmaya neden olmaktadır. Bu süreç “fastfood” zinciri olan McDonalds’la anılmakta, “McDonaldslaşma” şeklinde kavramsallaştırılmaktadır. Standartlaşmaya yol açan değişim ve bu değişimin hızlılığı, aile yaşantısından, yemek alışkanlıklarına, seyahat alışkanlıklarından giyime kadar pek çok alana sirayet etmiştir. Toplumsal yapıdaki tüm bu değişimlerin eskiye oranla çok daha hızlı gelişmesi, bugün gelinen noktada eski alışkanlıkların değişmesini, birçok kültürel değerlerin geride bırakılmasını tetiklemiştir.

Yavaş hareketinin ortaya çıkmasında da McDonalds tam orta yerde durmaktadır. İtalya’da 1986’da Roma Piazzadi Spagna’da İspanyol Merdivenleri olarak bilinen mevkide McDonald’s restoranının açılışını büyük bir protestoya sahne olmuştur. Gazeteci Carlo Petrini önderliğindeki bu protesto hareketi küresel restoran zincirlerinin yerel tatları ve yemek kültürünü yok ettiğini, “fastfood” olarak adlandırılan hızlı yemek yeme kültürünün yerine hayattan zevk alarak ve tüm tatları hissederek yenilebilecek bir şeye bırakması gerektiği vurgulanmıştır. Bu şekilde de yavaş yemek akımı ortaya çıkmıştır. Sonrasında 1999’da GeirBerthelsen ve onun yarattığı “The World Institute of Slowness” (Dünya Yavaşlık Enstitüsü), “Yavaş Gezegen” şeklinde bir geniş görüş sunmuştur. “Yavaş Hareketi” organize edilmiş veya tek bir organizasyon tarafından kontrol edilen bir hareket değildir. Avrupa’nın çeşitli şehirlerinde olduğu gibi, Avustralya ve Japonya gibi bazı Uzakdoğu ülkelerinde de hareketin arkasındaki felsefeyi kabul eden insanların sayısı zamanla artmaktadır.

Yavaş hareketinin kısaca tanımını yapmak gerekirse; iletişim ve ulaşım teknolojilerinin hızla gelişmesiyle, bu hızlı gelişimin toplumsal hayatı dönüştürmesi bu dönüşümün insanların hayattan zevk alacak unsurları gözden kaçırmalarını önlemektir (Honore 2008).

Yavaş Kent (Cittaslow)

Çağımızın bir gereksinimi olarak hızlanmanın karşısında diğer bir çok hareket gibi farklı alanlarda küreselleşmenin getirdiği problemlere çözüm olabileceği ihtimali ile çeşitli formlara sokulup uygun hale getirilmeye çalışılarak, ve temel özellikleri korunarak pratikler geliştirilmektedir. Toplumsal hayata değinen ve bunların arasında belki de en fazla öne çıkan ise yavaş şehirlerdir. 1999 yılında Orvieto Kongresi’nden (Ekogastronomi kongresi) sonra onların heyecanına kapılan bir grup yerel yönetici kendine has bir yaşam şekli ve korunmaya muhtaç özel ürünleri bulunan bazı küçük şehirleri bir araya getirecek bir birlik kurdu (Petrini, 2012:156). Bu birlik ile

yavaş hareketi şehirleri de içine alacak ölçüde genişletilmiş oldu. Fikir o dönemde Chianti'deki Greve kentinin belediye başkanı olan sosyal demokrat Paolo Saturnin'den çıkmıştır (Petrini, 2012:156). İlk başlarda Ortviato, Positano ve Bre kentlerini kapsayan bir ağ kurulmuştur. İngilizce yavaş anlamına gelen "slow" ve İtalyanca şehir anlamına gelen "citta" kelimelerini birleştirerek bu organizasyon kendine "cittaslow" adını vermiştir. Bu ağ giderek yaygınlaşmıştır. Bugün bu ağa dahil 30 ülkeden 208 şehir bulunmaktadır (Cittaslow Organization). Cittaslow'un amacı, kent sakinleri ve ziyaretçiler için, iyi fikirler, deneyimler ve bilgi alışverişini sağlayarak yaşam kalitesini arttırmaya yönelik çalışmalar yapmaktır (Miele, 2008:136). Cittaslow, nüfusu 50.000'nin altında olan kentlerin üye olabildiği, kentlerin kendi gelenek, göreneklerini, yemeklerini, tarihsel kimliklerini korumalarını öngören bir birliktir. Cittaslow felsefesi kentlerin hangi alanlarda güçlü ve zayıf olduklarını analiz etmelerini ve sahip oldukları şartlar çerçevesinde bir strateji geliştirmelerini teşvik etmektedir (<http://www.cittaslowturkiye.org/>).

Resim 1: Cittaslow logo.

"Yavaş Şehir" olarak adlandırılmak için şehrin kontrol edilmesi, belirli aralıklarla da görevliler tarafından denetlenmesi gerekmektedir. "Yavaş Şehir" bildirisi, gürültü kirliliğini ve trafiği kesmek, yeşil alanları ve yaya bölgelerini artırmak, yerel üretim yapan çiftçilerle bu ürünleri satan dükkan ve lokantaları desteklemek ve yerel estetik öğeleri korumak gibi sayısı 70'ten fazla taahhüt içermektedir. Bu taahhütler çevre politikaları, altyapı politikaları, kent dokusunun kalitesinin artırılması, yerel üretimi koruma ve destekleme, konukseverlik ve farkındalık başlıkları taşımaktadır (www.cittaslow.org). Bu başlıklara ilişkin öne çıkan temel nitelikler şu şekilde sıralanmaktadır:

Çevre Politikaları

1. Hava, su, toprak kalitesini yasalarla belirlenmiş standart seviyelerde tutmak,

2. Endüstriyel ve evsel atıklardan kompost gübre elde edilmesini desteklemek ve yaygınlaştırmak,
3. Atıkları kaynağında ayırma programları oluşturmak,
4. Kanalizasyon atıklarının arıtılmasını sağlamak,
5. Enerji verimliliğini ve alternatif enerji kullanımlarını yaygınlaştırmak,
6. Ticari reklamlar ve trafik işaretlerinde düzenleme yapmak,
7. Elektromanyetik kirliliği önlemek,
8. Gürültü kirliliğini önlemek,
9. Işık kirliliğini önlemek,
10. ISO 9001 ve ISO 14000 gibi Çevre Yönetim Standartları'nı benimsemek.

Altyapı Politikaları

1. Tarihi ve kültürel değerleri korumak, geliştirmek ve tarihi mekanları yeniden kullanılabilir hale getirmek,
2. Hareketliliği ve trafiği güvenli kılmak,
3. Okul ve kamu binalarına ulaşımında bisikleti yaygınlaştırmak, bunun için yollar yapmak,
4. Toplu ulaşımı ve yaya ulaşımını desteklemek,
5. Mimari uygulamaları, engellileri de dikkate alarak yapmak,
6. Aile yaşamını ve yerel etkinlikleri desteklemek, rekreasyon alanları, spor alanları yapmak, kronik hastalara ve yaşlılara yardım etmek, ailelerle okullar arasında çeşitli etkinlikler düzenlemek,
7. Tıbbi yardım merkezleri açmak,
8. Yeşil alanlar ve oyun sahaları oluşturmak,
9. Doğal ürünlerin satılabileceği ticari merkezler açmak,
10. Friendlyshop (dost mağazalar) oluşturmak (mağaza sahipleri ile anlaşarak halkın mutlu alışveriş yapmasını sağlamak),
11. Bozulan kentsel alanları yeniden düzenleyerek kentin kullanımına sunmak,
12. Kenti yeniden şekillendirmek ve geliştirmek,
13. Semt danışma ofisleri açmak ve Cittaslow bilgilendirme bölümü oluşturmak.

Kent Dokusunun Kalitesini Artırma

1. Biyomimarlığı öğretmek ve geliştirmek,
2. Kenti fiber optik ve kablosuz sistemle donatmak,
3. Elektromanyetik alanları belirleyecek sistemler oluşturmak,
4. Belirlenmiş bir program dahilinde peyzaj ve çevre atıklarını konteynirlarda toplamak,
5. Açık alanlara (kamu-özel) yöreye uygun, özellikle de yerli bitkiler dikmek,
6. Vatandaşların internet yoluyla bilgilendirilmesini sağlamak için sistemler geliştirmek,
7. Evden çalışmayı desteklemek .

Yerli Üretimi Koruma ve Destekleme

1. Organik çiftçiliği geliştirmek,
2. El sanatlarını ve zanaatkarları desteklemek, yok olmalarını önlemek,
3. Yerel üretimi yaygınlaştırmak
4. Okullarda “yavaş yemek” akımını yaygınlaştırmak ve lezzet eğitimi vermek,
5. Yöreye özgü ürünlerin ticarileşmesini sağlamak ve yok olmalarını önlemek,
6. Şehirde bulunan yaşlı ve tarihi özellik taşıyan ağaçları koruma altına almak,
7. Yerel kültürel etkinlikleri desteklemek.

Konukseverlik

1. Turistlere karşı konukseverlik için halkı ve çalışanları eğitmek,
2. Tarihi ve turistik mekanlara turistler için uluslararası yönlendirme levhaları yerleştirmek,
3. Mağazalarda ürün etiketlerinin açık, anlaşılır bir şekilde yazılması konusunda mağaza sahiplerini uyarmak,
4. “Yavaş” gezi programları için gerekli hazırlıkları yapmak (broşür, web sayfası...)

Farkındalık

1. Cittaslow konusunda bilgilendirme kampanyaları düzenlemek,
2. “Yavaş” felsefesini anlatmak,
3. Cittaslow ve SlowFood’u yaygınlaştırmak için etkinlikler düzenlemek.

Türkiye’de Yavaş Şehirler

Türkiye’de yavaş şehirler, neredeyse ülke coğrafyasının her noktasında görülebilmektedir. Ülkenin doğusunda, batısında, kuzeyinde ve güneyinde yavaş şehir seçilmiş kentler mevcuttur. Adaylık süreci devam eden ve aday olmayı düşünen, bu yönde başvurularını yapmakta olan, ya da başvurmak için hazırlanmakta olan şehirler bulunmaktadır. Şimdilik Türkiye’deki Sakin Şehirlerin sayısı onbirdir: Seferihisar, Akyaka, Gökçeada, Halfeti, Taraklı, Vize, Yalvaç, Yenipazar, Perşembe, Şavşat ve Uzundere’dir. (<http://cittaslowturkiye.org>, erişim tarihi :20.02.2016).

Yöntem

Çalışma TÜBİTAK tarafından desteklenen “İletişim Çağında Frene Basmak: Yavaş Şehirlerin Çevre İletişimi Bağlamında Analizi, Çevresel Toplumsal Katılım, İşbirliği Ve Uzlaşma Stratejilerinin Yavaş Şehirlerde Nasıl Sağlandığının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma” çerçevesinde hazırlanmıştır. Bu kapsamda Türkiye'nin dokuz yavaş şehrine gidilmiş katılımcı gözlem ve derinlemesine gözlemlerle veri toplanmıştır. Katılımcı gözlemlerde temel veri kaynağı olarak, araştırmacının yaptığı gözlem ve bunlarla ilgili yorumlarıdır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2014: 142).

Araştırmanın yapıldığı bu şehirler İzmir Seferihisar, Muğla Akyaka, Çanakkale Gökçeada, Şanlıurfa Halfeti, Sakarya Taraklı, Kırklareli Vize, Isparta Yalvaç, Aydın Yenipazar, Ordu Perşembe'dir. Sakin şehirlerde belediye başkanları, cittaslow temsilcileri, yerel seçimlerde değiştiyse eski belediye başkanları ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri ile görüşülmüştür.

Yavaş Kentler Ve Turizm

Yavaş akımı ve cittaslow hareketi, yavaş kentlerdeki dokuyu koruyarak yöre halkının yaşam kalitesini arttırmayı ya da korumayı hedeflemektedir.

Turizmin önemli işlevlerinden birisi de farklı kültürleri tanımak ve bu yolla farklı toplumlar ya da kültürler arasında anlaşmayı sağlamaktır (Kuntay, 2004: 82). Kitle turizmi, “geniş halk gruplarının daha ekonomik turistik ürün sunularak, turizm olayına katılımı arttırılmasını hedefleyen turizm türünü ifade etmektedir” (Tunç ve Saç, 1998: 38). Kitle turizmi ya da Türkiye'de de örneklerine sıkça rastlanan kıyı turizminde yerel ögeler birincil çekiciliğe sahip değildir. Çevre duyarlılığı da yine birincil derecede dikkat edilenler arasında yer almamaktadır. Bu tip seyahati tercih eden turistler de yereldeki gündelik hayatı öğrenmek gibi bir amaç içinde değildirler (Pekin, 2011: 153-154). Kitle turizminde görülen bir diğer istenmeyen durum da, aşırı ve

yanlış kullanımın çevreyi tahrip etmesidir. Aşırı kullanım doğal yaşama zarar verirken, su kaynaklarını da azaltmakta ve kirletmektedir (Toskay, 1989: 212).

Dünya Turizm Örgütü'ne göre, turistlerin ilgi ve beklentilerinde değişiklikler görülmektedir. Buna göre, turistler ilgi alanlarına göre seyahat tiplerini ve yerlerini seçmektedirler. Gittikleri yerlerin tarihi, doğal güzellikleri, yerel kültürü bu seçimlerini etkilemektedir. Turistlerin çevrenin korunmasına yönelik duyarlılıkları da bulunmaktadır (Kozak ve Bahçe, 2009: 18). Sanayileşme ve modernleşme ile birlikte insanoğlunun doğaya hükmetme fikri beraberinde pek çok çevresel sorunu da bir araya getirmiştir. Ekonomik kaygıların ön plana çıkması her alanda olduğu gibi turizm sektöründe de görülmektedir. Özellikle kitle turizminde görülen, kısa vadeli fayda için çevreyi önemsememe fikri, yavaş kent politikalarıyla uyum sağlamamaktadır. Bu noktada özellikle yavaş kentlerin içinde bulunduğu yavaş turizm, kıyı turizmi ya da kitle turizmi olarak anılan turizmin alternatifi durumundadır. Sürdürülebilirlik kavramı ise bu noktada önem kazanmaktadır. Yavaş kentlerin çevre ve altyapı politikalarına uyumlu olarak, sürdürülebilirlik ilkesi yaşam kalitesini muhafaza etmek, çevreye ve çevresel kaynaklara kalıcı zarar vermektan kaçınmak, yaşamı sürdürmek için gerekli olan kaynakların nesilden nesile aktarımı konusunda ısrarcı olmak ve genel yaşam kalitesini korumak gibi amaçları bulunmaktadır (Kozak ve Bahçe, 2009: 92). Turizm hareketlerine en çok ivme kazandıran öğelerden birisi de, turistik yerlerin doğal çevre değerlerine sahip olmalarıdır. Bu bağlamda doğal ekolojik yapının korunması önem kazanmaktadır. Özel ilgi turizmi olarak tanımlanan turizm, genellikle özel bir ilgi alanına sahip turistlerin ilgi gösterdiği bir turizmdir. Bu turistler sayıca daha azdır ve diğer turistlerden sosyo-ekonomik olarak daha üst sınıfta yer almaktadır (Kozak ve Bahçe, 2009: 131-32). Yavaş kent turizmini de bu bağlamda özel ilgi turizmi içinde saymak yanlış olmayacaktır.

Sürdürülebilir turizm "tüm yenilenebilen kaynaklara süreklilik sağlayacak, turistik ürünlerin uzun yıllar arza konu olabilme koşullarını yaratacak, başta çevre olmak üzere kaynakları geliştirerek korumak üzerine optimal ve rasyonel kullanılacak bir planlama ve uygulama anlayışıdır" (Pekin, 2011: 55). Alternatif bir turizm şekli olarak yavaş turizm, sürdürülebilir turizm ile aynı kaygıları taşımaktadır. Yerel halkın yaşam kalitesini arttırmak, doğaya ve çevreye en az zararlı faaliyet göstermek, yerel dokuyu ve kültürel mirası korumak gibi ortak amaçları bulunmaktadır.

Günübirlik turizm adından anlaşılacağı gibi konaklama yapılmayan tesislerin bulunduğu, dinlenme, eğlenme ve çevreyi tanıma gibi turistik işlerin 24 saatten kısa sürede yapıldığı bir turizm türüdür (Tunç ve Saç, 1998: 44). Türkiye’de bulunan yavaş kentlerin çoğunluğunda hakim olan turizm türü de günübirlik ve hafta sonu turizmlerine uygun düşmektedir. Turistik faaliyetler, turistik bölgelerin sezonluk ya da mevsimlik bile olsa nüfusunun artmasına neden olmakta, bu da kaynakların ve çevrenin kullanımını etkilemektedir. Türkiye’de bulunan yavaş şehirlerdeki turizm de bu destinasyonların nüfusunu ve kaynakların kullanımını arttırmaktadır. Yavaş kent markasını taşıyor olmak, bu kentlerin tanınırlığında, dolayısıyla da turist sayılarının artmasında etkili olmuştur.

Bulgular

Araştırma kapsamında şu anda sayıları 11’i bulan yavaş şehirlerden 9’unda derinlemesine görüşme ve katılımlı gözlem yapılmıştır.

Halkın Bakışı

Türkiye’deki sakin şehir olgusunun yavaş kavramıyla özdeşleştirilmesinden dolayı yerel halk tarafından zaman zaman dirençle karşılandığı görülmüştür. Yavaşlığın karşısına kalkınma kavramının konulmaya çalışıldığı sakin kentler de olmuştur. Yenipazar’da yerel seçimlerde sakin değil, üreten şehir olmakla ilgili bir kampanya yürütülmüş, bu kampanya da halkta karşılığını bulmuştur.

Turizmin olduğu sakin kentlerde, yerel halkın ekonomik geliri de turizmle ilişkili olarak farklılaşmaktadır. Cittaslow markası da bu sakin kentlerin turistik açıdan tanınırlığını artırmaktadır. Ekonomik geliri turizimden olan destinasyonlarda da cittaslowu kabullenmek ve sahiplenmek daha kolay olmuştur.

Yerel Yönetimlerin Bakışı

Turistik faaliyetlerin güçlü olduğu sakin şehirlerde yerel yönetimlerin sakin kente bakışları da daha pozitifdir.

Yerel seçimlerde Türkiye’deki yavaş kentlerin çoğunun belediye başkanı değişmiştir. Bu durum yavaş kentlerin sürdürmekte olduğu cittaslow politikalarını da etkilemektedir. Aydın’ın Yenipazar ilçesinde yaşanan yerel yönetim değişikliği sonrasında yeni belediye başkanı, giden başkanın yaptığı kültürel mirası koruma çalışmalarında değişikliğe gitmiştir. Eski belediye başkanının yaptığı kent müzesini bir kuruma kiralamış, müzede sergilenen, yerel halktan toplanan ve Yenipazar’ın gündelik hayatını da yansıtan objeleri de depoya kaldırmıştır. Yavaş turizm için çekici olabilecek bu müzenin kalkmasıyla birlikte, Yenipazar’da gastronomi turizmi yalnız kalmıştır.

Seferihisar Belediye Başkanı Tunç Soyer ile yapılan derinlemesine görüşmede Soyer, Seferihisar'ın diğer cittaslowlardan farkının ne olduğuna ilişkin soruyu şöyle cevaplamıştır: "Aslında her yavaş şehir birbirinden farklı. Aslında bu hareketin çıkış noktası her şehir eşsizdir. Her şehir kendi ritmi ile yaşamalıdır. Farklıdır, kendi gelenekleri, lezzetleri mirasları vardır. O nedenle her şehir aslında eşsizdir. Bu nedenle, Seferihisar da eşsiz. Tabi ki Yalvaç da eşsiz, Gökçeada da. Küreselleşme süreci hepsini birbirine benzetmek için dayatıyor. Kimlikleri kaybolsun, hepsi birbirine benzesin diye uğraşılıyor. Yavaş şehir ise, her biri kendi kimliği ile kalsın istiyor. Temel olarak öncelikle bunu söylemek istiyorum. İkincisi, Seferihisar'ın bu temel özelliği bir yana, 25000 yıllık bir kent olması. İki antik kenti aslında, içinde barındırıyor olması. 500 yıllık bir kalenin içinde, iç hayatın kesintisiz yaşandığı bir kalenin var olması. 49 km. sahil şeridi. Hiç tahrip olmamış pırlıl pırlıl bir şehir. Mavi bayrak, plajlar. Büyük bir mandalina bahçesi, zeytin, üzüm, enginar... Tüm bunları üst üste koyduğunuz zaman, hakikaten bir cennetten bahsedebiliriz." (Tunç Soyer – Seferihisar Belediye Başkanı görüşmesi)

Potansiyelleri ve Dezavantajları

Seferihisar Türkiye'deki cittaslowların başkenti durumundadır. Seferihisar, ilk yavaş kent olma özelliği taşımaktadır. Sahil şeridinin olması, iki antik kenti içinde barındırmasıyla tipik bir kıyı turizmi destinasyonuna benzemektedir. Cittaslow unvanı almasıyla birlikte şehrin marka değerinde artış gözlemlenmiştir. Sürdürülebilirliğin devamı noktasında yavaş hareketinden yararlanılmaya çalışılmıştır. Günübirlük turizm, sahil şeridine sahip olmasına rağmen Seferihisar'da da görülmektedir.

İstanbul'a yakın bir mesafede bulunan ve Kırklareli'ne bağlı olan Vize, tarihi zenginlikleri de olan bir yerleşim yeri olma özelliği taşımaktadır. Kendine özgü mutfak kültürü turistik hareketleri de etkilemektedir. Vize'de görüşme yalpan isimlerden birisi de Doğal Yaşamı Koruma Vakfı gönüllüsü İsmail Metin'dir. Metin, somut olmayan kültürel miras ile ilgili "...Bazı köylerde devam eden bazı gelenekler var mesela yüz yıllardır falan devam ediyor. Tabi lokal lokal şeyler, kentlerde çok fazla olmasa da köylerde bu şeyler yaşatılıyor. İşte düğünlerde vs. düğünlerin yapılış şekli işte oradaki gelin alayı dediğimiz, gelin kapması dediğimiz, işte damat tıraşı vs. bu tarz şeyler yapılıyor..." şeklinde bilgi vermiştir (İsmail Metin - Doğal Yaşamı Koruma Vakfı gönüllüsü görüşmesi).

Çanakkale'ye bağlı olan Gökçeada dünyanın ilk cittaslow adası olma özelliği taşımaktadır. Ada olmasına rağmen günübirlük turizm burada da kendini göstermektedir. Organik tarım konusunda 'cennet' olarak tanımlanan Gökçeada, Ağustos ayında yapılan Meryem Ana Şenlikleri ile de din turizmine de ev sahipliği yapmaktadır. Gökçeada'da yapılan görüşmeler sırasında günübirlük gelen turistin, yiyeceğini ve içeceğini yanında getirdiği kaydedilmiştir. Bu turistlerin adaya ekonomik bir değer bırakmadıkları gibi,

sahil kenarında günün sonunda çöplerini bıraktıkları anlatılmıştır. Yavaş kent markası taşıyan Gökçeada bu bağlamda, kitle turizminin yalnızca vahşi yönüyle karşılaşmaktadır. Gökçeada Belediye Başkanı, Gökçeada'nın yavaş kent olmak için uygun bir yer olduğunu şöyle ifade etmiştir: "Hem iklimsel hem mevsim yani koşulları coğrafyası işte tabiatıyla, bir ada olmasıyla paralel düşünürsek, Gökçeada bu cittaslow felsefesine uygun bir yerleşim yeri. Dolayısıyla biz yerel yönetim olarak bunu desteklemek durumundayız ve destekliyoruz da zaten."(Ünal Çetin - Gökçeada Belediye Başkanı görüşmesi).

Tanıtım Çabaları

Sakin şehirlerin tamamında tanıtıma yönelik çabalar halen sürmektedir. Bu tanıtım çalışmaları sadece yöre halkına yönelik değildir. Türkiye'deki sakin şehirler turizm potansiyeline de sahip olduklarından, cittaslow markası turistler için de önem taşımaktadır.

Gusto sahibi olmanın önemli görüldüğü günümüzde yemek artık yalnızca karın doyurmaktan ibaret değildir. Yemek bir iletişim biçimi, olarak kültür taşıyıcısıdır. Bu durum gastronomi turizmi adı altında turizmi de etkilemektedir. Türkiye'deki yavaş kentlerin çoğunda da yerel yiyecekler turizm için bir ivme kaynağı durumundadır. Bunun en başarılı örneği, pidesi ile ünlü olan Yenipazar'dır. Ana yol üzerinde olmamasına rağmen Yenipazar pidesini bilen ya da duyanlar için önemli bir uğrak yeri haline gelmiştir. Yenipazar'ın eski belediye başkanı Yüsrün Erden, Yenipazar'ın turizm ile ilgili ilişkisi hakkında şunları söylemiştir: "Yörük Ali Efe Evi Müzesini ziyaret edenlerin sayısı, yılda ortalama on bin kişiydi. Şimdi kırk bin kişi. Dört kat arttı. İlçede en az ciro yapan pideci esnafının, kullandığı un çuvalı miktarı iki kat arttı. Ama sadece pideci esnafını ya da ne bileyim, büfecileri falan filan, gelen giden yabancıların, yani ilçemizi ziyaret eden misafirlerin sayısında bir artış var. Bunda sakin şehir sıfatını almamızın mutlaka bir etkisi var. Fakat bizim sadece pideyle, müzeyle bu işi götürmeyeceğimiz çok açık. Biz bütün bunları neden yapıyoruz? Bir kere bütün bunlar ne için yapılıyor? Bütün bunlar bir, bu ilçede yaşayan insanların, bu bölgede yaşayan insanların bir kere sağlıklı bir ortamda, kaliteli ve konforlu bir ortamda yaşaması için, yani biz yerel yöneticilerin görevi bu. Ama aynı zamanda da hane halkı gelirlerini de arttırmayı hedefliyoruz tabii." (Yüsrün Erden – Eski Belediye Başkanı görüşmesi).

Sorunlar ve Tehditler

Yerel yönetimlerin seçim dönemlerinde değişmesi sakin kent olgusunun devamlılığını etkilemektedir. Cittaslow kriterlerini yerine getirmek açısından devamlılık istemektedir. Bu bağlamda cittaslow oluşumunu benimseyen ve destekleyen yerel yöneticilerin olması, sakin kentin sürdürülebilirliği açısından önem taşımaktadır.

Yerel halka cittaslowu iyi anlatabilmek ve yerel halkın desteğini almak da cittaslowun devamlılığı açısından bir diğer önemli konudur.

Turizm gelirinin artması yerel halkın cittaslowu kabullenmesini kolaylaştırırken, bu sakin kentlerin vahşi turizme teslim olmaları tehlikesini de doğurmuştur.

Cittaslow Halfeti gerek hikayesi, gerekse taşıdığı kültürel miras ile kısa zamanda turistik bir yer haline gelmiştir. Yavaş şehirlerin genelinde görülen günübirlik turizm Halfeti’de de mevcuttur. Diğer cittaslowlarda olduğu gibi günübirlik turizm de kitle turizmine yakındır. Halfeti’de yapılan tekne turları, güneydeki turistik illerdeki tekne turlarına benzer özellikler taşımaktadır. Yüksek sesli ve popüler müzik yayını yapılması, kentin somut olmayan kültürel mirasını korumamaktadır. Ayrıca kitle turizmine yakın anlayış ile yeni otel binası yapılmaktadır. Bina Halfeti’yi tepeden gören otel, somut kültürel mirasa ve yörenin yapısına uygun düşmemektedir. Turizm yerel ve geleneksel değerlere muhalefet etmeden ilerlemeli ilkesine uyulmada, bu bağlamda zorlandığı görülmektedir. Halfeti’de görüşülen yerel şair Nihat Özdal, Halfeti’deki turizm ile ilgili şunları söylemiştir: “Altı bin aracın girdiği günler oluyor. Bir günde altı bin araç. Bunları düşünürsek çok ütöpik rakamlar. Tabi Karagül dizisinin çok ciddi bir etkisi oldu. Fakat Karagül dizisi öncesinde de şehre çok ciddi bir ilgi vardı. Çünkü insanlara Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde, Doğu Anadolu’da tekne turu yapabilirsin fikri çok cazip geliyor. Suyun kendine has bir özgünlüğü var burada. Burada insan altyapısı, turizm boyutuyla ilgili çok müsait. İnsanlar yeniliğe açık. Seviyorlar bu tarz şeyleri. Dolayısıyla bu burada aşı tuttu hani. Gelen misafirlere de çok rahat bir şekilde burada istedikleri gibi şey yapıyorlar. Mesela Halfeti’de tüm bölge içinde içki dediğimiz bir olay var. İnsanlar bunu burada çok rahat bir şekilde tüketebiliyor. Kimse kimseye rahatsızlık vermeden yapabilir. Turistlerin Türkiye’de Güneydoğu Anadolu’da bu şekilde içkilerini içebilecekleri, eşiyile ailesiyle muhabbet edebileceği başka bir yer yok.” (Nihat Özdal – Cittaslow temsilcisi görüşmesi).

Muğla’da bulunan Akyaka diğer sakin kentlerden bu noktada ayrılmaktadır. Akyaka deniz kenarında bulunan bir yerleşim yeri olması nedeniyle de kitle turizmi olarak kıyı turizmi yörede daha çarpıcı bir şekilde görülmektedir. Kitle turizminin vahşi hareketlerinden kendini korumaya çalışsa da, Azmak deresinin, kitle turizmine yönelik şekilde kullanılması, habitatın korunması noktasında zorlukları da beraberinde getirmektedir. Akyaka’nın yerel damak tadıyla buluşulabilecek bir restoran yerine yine kitle turizmi yapan turistlere özgü restoranların bulunması dikkat çekmektedir. Akyaka’nın turizm açısından en çekici özelliklerinden birisini de Nail Çakırhan imzasıyla başlayan ve yöreye ait olan mimari yapısı oluşturmaktadır. Yöreye günübirlik gelen turistlerin, araçlarını sahile en yakın noktaya bırakmak istemeleri trafiğin yoğunlaşmasına yol açmaktadır. Yavaş kentlerden biri olan Akyaka, Azmak deresi ve çevresindeki ekolojik

yaşam ile ön plana çıkmaktadır. Sineklerle mücadele için sazlıkların kesilmesi ve Azmak deresinde motorlu teknelerle gezi yapılması, bölgenin doğal ekolojik dengesine zarar vermektedir. Yine bu derenin turistik çekicilik yaratmak için geceleri de aydınlatılması, yavaş turizmden çok vahşi bir şekilde yapılan kitle turizmini hatırlatmaktadır. Serdar Denктаş Akyaka'nın çevre ve turizm arasındaki ilişkisi hakkında "Akyaka'nın özel bir statüsü var zaten. Korunma alanı. Özel çevre koruma bölgesi. Yani, bir yandan da şey, turizmin gelişmesiyle aslında geleceğe yönelik baktığımızda, şey gelişmeler çok umut vermiyor. Yani buranın bu yapısını koruyamayabiliriz. Gidişat öyle görünüyor. Hani bunu nasıl daha sağlam bir çerçeve içinde şey yapabiliriz, koruyabiliriz." şeklinde fikir beyan etmiştir (Serdar Denктаş-Kent Konseyi ve Cittaslow Kurucusu görüşmesi).

Ordu iline bağlı olan cittaslow Perşembe, kıyı şeridi ve sakin yapısıyla dinlenme destinasyonlarından birisidir. Perşembe'de, yerel halka ev pansiyonculuğu yapabilmeleri için sertifikalı kurs verilmiş olmasına rağmen, ev pansiyonu işletme noktasında gönüllü olmamışlardır. Perşembe'de proje kapsamında görüşülenlerden biri olan Nedim Saka ev pansiyonculuğunun yapılamaması ile ilgili: "Bu işin, sakin şehrin, en fazla şeylerinden biri de ev pansiyonculuğudur. Bizden önceki yönetim, ev pansiyonculuğu konusunda buradan, Turizm Bakanlığı'ndan eleman isteyerek, burada ev pansiyonculuğu yapılabilsin diye belgeler verildi... Ev hanımlarına yönelikti, ama beyler de aldı. Aldık, çağırdık. Burada toplantı yaptık. Anlattık ama burada yetmiş altı belge dağıtıldığı halde bir tane ev pansiyonculuğu yapan olmadı... Gelip bize pansiyon soran var... Hep beklenti şu. Biri yapsın, başarılı oluyorsa ben yaparım. Girişimcilik eksik." şeklinde bilgi vermiştir (Nedim Saka- Cittaslow temsilcisi görüşmesi). Ordu'nun Perşembe ilçesinde yer alan alabalık tesisleri çevre duyarlılığı konusunda tartışmalı bir noktadadır. Denizdeki balık çiftliklerinin kıyıya yakın mesafede olması doğal ekolojik yaşama zarar vermektedir. Bu bağlamda yavaş kent felsefesine de aykırıdır.

İstanbul'a yakın bir başka cittaslow, Sakarya'nın Taraklı ilçesidir. Kendine özgü mimarisi bulunan Taraklı, tarihi konaklarının turizme kazandırılması ile yavaş hareketinin felsefesine uyum sağlamaktadır. Ayrıca anıt ağacının olması yine önemli bir kültürel mirastır. Taraklı'yı çekici bir destinasyon yapan bir diğer özelliği ise kaplıca turizmine ev sahipliği yapmasıdır. Taraklı'da Taraklı bezi, şimşir tarak, tahta kaşık gibi el satı ürünleri de bulunmaktadır. Taraklı belediye başkanı Tacettin Özkahraman kendisiyle yapılan görüşmede, Taraklı halkının turizme olan bakış açısı hakkında şunları söylemiştir. "Tabi vatandaşın belediyeden, beklentileri tam anlamıyla karşılanamayıp... Bize, vatandaşın çok yabancı olan turizm olayı ile ilgilenince, vatandaştan şöyle eleştiri alıyorduk. 'Başkan taktı kafayı turizme. Turizmden ne olacak?' İşte satan vatandaş, turistin bana ne faydası olacak diyor. Düz mantıkla bakarsanız haklı. Gelen turist ondan tüp, beyaz eşya ekmek kızartma tost makinesi almayacak. Ama dolaylı

düşündüğünüzde, işte turizmden oraya para girmeye başlayınca para kazanılmaz anlayışlar gidip ondan daha fazla alışveriş yapacak. Tabi bu görüş olumlu değişti. Taraklılara sorduklarında ankette ankete katılan yüzde 75 Taraklı'nın geleceğini turizmde görmeye başlamış. Bu bir değişim, dönüşüm. Ve en zor şey de bu. Bene en önemli değişim zihniyetin değişmesi." (Tacettin Özkahraman – Taraklı Belediye Başkanı görüşmesi)

Isparta ilinin Yalvaç ilçesi de kendine özgü hamur işleri yapan fırınları ile ünlüdür. Fırınlarda üretilen yerel tatlar, ulaşımın kolay olması nedeniyle de ilçenin fastfood yemeği halindedir. İlçeye gelen turistlerin de bu fırınlardan alışveriş yaptıkları görüşmeler sırasında kaydedilmiştir. Derinlemesine görüşme yapılan isimlerden birisi de Yalvaç'ın eski belediye başkanı Tekin Bayram'dır. Yerel değerlerin korunması ve kültürel mirasın devam ettirilmesi hakkında Bayram şunları söylemiştir: "Mahalle fırınları para ile çalışmaz, mahalle fırınları para ile çalışmaz. Hamurunu kadın getirir tekne ile yakıtı da getirir yani gazel dediğimiz ağaç yaprak şeylerini de getirir. 15 ekmeğe 1 ekmeğin fırıncıya hak verir. Yani 15 ekmeğin fırıncıya 1 ekmeğin hak verir. yani böyle bir şey vardı. Bunların yaşaması gerekiyordu. Onlar şuan yaşıyor ve her mahallede 20 ye yakın mahalle fırınları restore edildi ve mahallede yine bu adet, örf ve adetler devam edilmeye çalışıldı. Bu arada da çarşıda ekonomik olarak yapan ona yakın fırınlar oluştu. Arkasından biz tabi mahalle ilişkilerinin, komşu ilişkilerinin soyut olmayan kültür şeylerini sahip olaya çalıştık. Ee, eski evlerin insanların yaşaması gerektiğine yani boş restore ediyoruz yapıyoruz ama yaşamasını istiyorduk. Tabi sonuçta belki ilk düşüncelerimiz bu işin ekonomiye katkısı olsun. Pansiyonculuk falan başlar amacıyla, turizm amacıyla başlandı." (Tekin Bayram – Eski Belediye Başkanı görüşmesi)

Yalvaç, önemli ören yerleri ile birlikte, ayrıca din turizmine de ev sahipliği yapmaktadır. Yalvaç'ın öne çıkan bir başka değeri ise beldede bulunan anıt ağaçtır. Yalvaç'ın eski belediye başkanı Tekin Bayram kendisiyle yapılan derinlemesine görüşme sırasında eski örf ve adetleri yaşattıklarını ifade etmiştir.

Sonuç

Proje kapsamında yapılan araştırmada, turizmden elde edilen ekonomik gelir, genel anlamda Türkiye'deki yavaş kent felsefesinin halk tarafından benimsenmesini kolaylaştırdığı görülmüştür. Cittaslow oluşumu yerel tatların, yerel mimarinin ve kültürel değerlerin korunmasını desteklemektedir. Bu da kitle turizmi yerine alternatif turizm arayan turistler için iyi bir seçenek durumundadır. Ancak yavaş kentlerdeki, turizm alanındaki çeşitli iş kollarında hizmet veren yerel halkın, yavaş turizmden ziyade kitle turizmine daha çok uyan bir yol benimsedikleri görülmektedir. Yavaş turizmin bilinirliğinin henüz yeterli seviyede olmaması yalnızca turizm işletmelerinde değil, aynı zamanda turistlerde de görülmektedir. Yavaş kentlere gelen özellikle yerli turistlerin pek çoğunun, yavaş kentlerde,

kıyı turizmi öğeleri aradıkları yapılan görüşmelerde araştırmacılara anlatılmıştır. Yavaş kentlerin kendi özelliklerine uygun, yavaş turizm yerine kitle turizmine benzer turizmle iç içe olmaları beraberinde bazı sorunları da getirmektedir. Halfeti, Akyaka, ve Seferihisar'da kitle turizmine benzer turizm anlayışının olması; sıkışık trafik, çevre kirliliği ve gürültü gibi, cittaslow felsefesine aykırı durumlara sebebiyet vermektedir. Özellikle hafta sonu ve gününbirlik turistler için çekici yerler olması, turist sayısını da arttırmaktadır. Bu da, bu yerleşim yerlerindeki altyapının yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Yavaş kentlerdeki turizmin yalnızca yerel halkın ekonomik durumuna katkı yapmaya yaradığı gözlemlenmiştir. Turizmin bu yörelerdeki halka ekonomik getiri sunması, yavaş hareketine muhalefeti azaltmakta, cittaslow markasını benimsemeyi de kolaylaştırmaktadır.

Türkiye'de cittaslow markasını taşıyan yavaş kentlerin geneli çoğunlukla gününbirlik turistleri ağırlamaktadır. Gününbirlik turizmde, turistler kendi yiyecek ve içeceklerini genellikle yanlarında getirdikleri için, yöreye ve haliyle turizmde ekonomik anlamda katkı sağlamamaktadır. Ancak turizmin hemen her türünde olduğu gibi, maddi ve maddi olmayan kaynakların kullanılma oranı değişmemektedir. Bu da yavaş destinasyon ya da yavaş turizm felsefesine aykırı bir durum oluşturmaktadır.

Gerek yavaş kentlerde yaşayan yerel halkın, gerekse de bu yavaş kentlerde tatil yapmak isteyen potansiyel turistlerin cittaslow felsefesini hızlı bir şekilde para kazanmak ve hızlı bir şekilde tüketmekten öte, yaşam biçimini iyileştirme olarak görmeye başlamaları bu durumu değiştirecektir. Yerel yöneticilerin, konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin ve kamu önderlerinin farkındalık çalışmaları yapmaları ya da hali hazırda var olan çalışmaları arttırmaları bu bağlamda yararlı olacaktır. Toplumsal katılımın işbirliği ve uzlaşmanın sağlanması bu noktada önem taşımaktadır. Bu katılım ve işbirliği için her türlü iletişim kanalına açık olmak cittaslow felsefesinin sürdürülebilirliğini kolaylaştıracaktır.

Demokrasinin gereği olarak gerçekleştirilen yerel seçimlerde, halkın isteği ve oyları doğrultusunda yerel yöneticiler değişebilmektedir. Yavaş kentlerde de, yerel seçimlerde pek çok belediye başkanı değişmiştir. Yerel yöneticilerin değişmesi yavaş hareketinin her alanında sürdürülebilirliği etkilemektedir. Yavaş kavramını ilerlemenin karşıtı olarak gören ve bu şekilde seçim çalışması yapan politikacılar olmuştur. Yavaş kent olgusunun tamamına zarar veren bu durumdan yavaş turizm de etkilenmektedir. Bu bağlamda yavaş hareketi ile ilgili politikaların, devamlılık arz etmesi önem taşımaktadır. Turizmin yavaş kentlerde kitle turizmi anlayışından uzaklaşıp 'yavaş'laması, uzun vadede hem yavaş kentlerin hem de yavaş turizmin yararına olacaktır. Bunun sağlanması için yine toplumsal uzlaşma ve işbirliğine gidilmesi, işleri kolaylaştıracaktır.

Kaynakça

- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö., E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2014), Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Pegem Akademi.
- Honore, C. (2008). Yavaş: hız çılgınlığına başkaldıran yavaşlık hareketi. Çeviri: Esen Gür. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Kozak, N., Kozak, M. A., Kozak, M. (2010), Genel Turizm İlkeler – Kavramlar, Ankara: Detay Yayıncılık
- Kuntay, O. (2004), Sürdürülebilir Turizm Planlaması, Ankara: Alp Yayınevi
- Miele, M. ve Murdoch, J. (2002). Thepracticalaesthetics of traditionalcuisines: slowfood in Tuscony: SociologiaRuralis, 42(4):312-328.
- Pekin, F. (2011) Çözüm: Kültür Turizmi, İstanbul: İletişim Yayınları
- Petrini, C, Padovani, G. (2012). Slowfood Devrimi Arcigola'dan Terramadre'ye Yeni Bir Yaşam ve Yemek Kültürü, Çeviri: Çağrı Ekiz, Ankara: Sinek Sekiz.
- Toskay, T. (1989), Turizm, Turizm Olayına Genel Yaklaşım, İstanbul: Der Yayınları
- Tunç, A., Saç, F. (1998), Genel Turizm, Ankara: Detay Yayınevi
(<http://cittaslowturkiye.org>), Erişim Tarihi :20.02.2016.

